

ВЕКТОРИ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ДЕЛІКТАМ В КОНТЕКСТІ ПОСИЛЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Протидія деліктам у митній сфері є однією з найважливіших форм боротьби фіскальних органів з протиправними проявами, що спрямована на попередження митних злочинів, виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню митних правопорушень.

Питання, що пов'язані із профілактикою митних деліктів, девіантною поведінкою суб'єктів митної системи вивчалися фахівцями в галузі митного права, теорії управління, фінансів. Окремим науковим та прикладним проблемам протидії девіантній поведінці приділяли увагу в своїх роботах такі вчені, як А. Берлач, А. Войцещук, В. Володимиров, О. Долженков, Є. Додін, А. Закалюк, І. Іващук, Г. Кириченко, А. Крисоватий, Ю. Ляпунов, О. Максимов, В. Мартинюк, Є. Скулиш, Б. Тишкевич, Ю. Сучков та ін. Проблема протидії митним злочинам в контексті посилення митної безпеки України є актуальною з огляду на її недостатню розробленість та фрагментарність в сучасній українській фінансовій науці.

Митні делікти – це особлива та специфічна група злочинів у митній сфері, яка передбачає сукупність ефективних, швидко реагуючих та дієвих заходів щодо їх протидії, враховуючи специфічність криміналістичної характеристики таких злочинів і сучасні тенденції їх здійснення.

До основних передумов розвитку митних деліктів в Україні доцільно виділити такі: 1) вигідне географічне і транспортне положення території держави; 2) перманентні інституційні зміни та функціональна неспроможність Державної митної служби України забезпечити контроль за перетином митного кордону на всій лінії його протяжності; 3) надмірна кількість контрольних процедур під час митного оформлення продукції, товарів, матеріальних цінностей тощо; 4) високий рівень корумпованості та бюрократизму митників; 5) криміналізація органів державної влади, суб'єктів господарювання та суспільства загалом; 6) високі ставки імпорного оподаткування; 7) низька ефективність роботи органів правоохоронної та судової системи; 8) психологічні стимули та мотивація підприємців до отримання надприбутків; 9) недосконалість системи митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій; 10) складність вітчизняного митного законодавства; 11) переважно низький рівень доходів і бідність населення, яке проживає на прикордонних територіях; 12) непрозорість здійснення митних процедур; 13)

недобросовісність окремих працівників митних органів; 14) транснаціональний характер розвитку криміногенних структур [1].

Аналізуючи особливості протидії митним деліктам в Україні, відзначимо, що за результатами проведених заходів, спрямованих на виявлення та припинення порушень митних правил, упродовж 2016 року митними органами України порушено 23 235 справ на суму 2 млрд. грн., що на 5 427 справ та на 212,81 млн. грн. більше ніж у попередньому 2015 році [2].

У період 2011-2014 років бачимо стрімке зменшення кількості порушених справ за фактами порушень митних правил, з показника 28 353 справи 2011 р. до 14 603 справи 2014 року. Вже з 2015 року спостерігаємо зростання кількості порушених справ до 17 808. Також зменшилась і загальна сума, на яку порушують справи, що 2016 року становила 2 млрд. грн., що майже в 10 разів менше ніж аналогічний показник за 2011 рік, що становив 25,197 млрд. грн. Найнижчий показник вартості спостерігався 2012 року у сумі 714,9 млн. грн. Уже починаючи з 2015 року, вартість порушених справ становила 1,7 млрд., а вже 2016 р. - 2 млрд. грн. Спостерігаємо як і збільшення порушень митних правил, так і позитивну тенденцію розкриття справ про порушення митних правил та збільшення надходжень від цих справ.

2015 року, порівняно з 2012, зменшилися показники за вилученням промислових товарів на 87,97 млн. грн., транспортних засобів на 118,68 млн. грн. та збільшилися суми за вилучення продовольчих товарів на 53,69 млн. грн. і валюти на 21,01 млн. грн. 2016 року тимчасово вилучено предмети правопорушень за 7 952 справами, з них: промислових товарів - на суму 353 млн. грн., що на 3,76% менше ніж 2015 року, продовольчих товарів - на суму 62 млн. грн. (на 41,5% менше від попереднього року), транспортних засобів — на суму 51 млн. грн. та валюти - на суму 161 млн. грн. (157% показника попереднього року) [2].

Показовими для аналізу ефективності діяльності фіскальних органів в митній сфері в частині здійснення митного контролю є опитування суб'єктів ЗЕД та рейтинги міжнародних організацій. Так, у рейтингу легкості ведення бізнесу Світового Банку (Doing Business report) 2017 року Україна зайняла 115 місце у світі в категорії міжнародної торгівлі - через значні витрати коштів та часу, пов'язані з переміщенням товарів через кордон. У 2016 році в цій же категорії Україна займала 110 місце. Тобто, за рік ситуація не тільки не покращилась, а погіршилась. Це свідчить про неефективність діяльності органів державної влади у сфері сприяння торгівлі та митного адміністрування [3].

У січні – серпні 2018 р. Європейська бізнес-асоціація (ЕВА) провела соціологічне дослідження, в якому взяли участь 58 експертів митної сфери компаній-членів ЕВА. Результати були наступними: 58,6% митних

експертів вважають, що корупція в митних органах залишається на тому ж рівні; 44,8% митних експертів скоріше або повністю задоволені якістю митних послуг та професіоналізмом посадових осіб, з якими взаємодіють компанії. На запитання - «З якими труднощами стикається Ваша компанія під час проходження митного контролю?» - 55% експертів не відповіли на дане питання, з тих, хто відповів, відзначили недосконалість системи проходження фітосанітарного, екологічного, радіологічного контролю; недоліки в роботі «Єдиного вікна». Серед експертів, компанії яких використовують систему «Єдиного вікна», лише 37,7% скоріше задоволені її роботою, оскільки у більшості випадків спрощення та прискорення проходження митних формальностей таки відбуваються.

Таким чином, до основних векторів підвищення ефективності протидії митним деліктам в Україні слід віднести:

1) оновлення технічних засобів митного контролю. Приблизно кожне четверте опитане підприємство називає такі проблеми на митниці, як застарілість технічного оснащення, у тому числі комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення (ПЗ). Вирішення таких проблем можливе у випадку запровадження сучасних доглядових технологій та обладнання для зважування транспортного засобу та сканування без відкриття вантажу, інтелектуального спостереження та ін.

2) модернізація інформаційного забезпечення митного контролю в Україні. Ключовим аспектом в інформаційному забезпеченні митних органів має стати скоординованість інформаційно-телекомунікаційних систем, взаємообмін даними електронних баз, причому виключно через мережі електронної пошти, вдосконалення та подальший розвиток автоматизованих систем, які вже функціонують у системі митних органів та ґрунтуються на сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологіях.

3) мінімізація забюрократизованості та вразливості для корупції процедур здійснення митного контролю, а також дозвільної системи, яка передбачає необхідність отримання великої кількості погоджень та дозволів. Для цього доречним буде здійснити повний перегляд митних процедур та процесів на предмет автоматизації та зменшення людського фактору там, де це можливо, за допомогою технологій та/або деталізації правил; де зменшення людського фактору неможливе, - запровадження ефективної системи моніторингу та контролю.

4) покращення процедури функціонування системи управління ризиками (СУР) при проведенні митного контролю. Доцільним вважаємо системний перегляд профілів ризику, моніторинг результатів митних формальностей за результатами застосування системи управління ризиками, розширення джерел отримання інформації для процесу аналізу ризиків при здійсненні митного контролю.

5) міжнародне співробітництво щодо протидії митним деліктам. Пріоритетним напрямком вважаємо міждержавний обмін інформацією, яка безпосередньо стосується питання законності переміщення товарів через митний кордон. Підписання дво- та багатосторонніх угод у цьому напрямку дозволить своєчасно вживати заходи щодо попередження, виявлення та припинення порушення митного законодавства і найголовніше не створить загрози не лише фінансовій, а й національній безпеці в цілому.

Ми вважаємо, що представлений комплекс заходів дозволить на практиці підвищити ефективність протидії митним деліктам в Україні та забезпечить ефективний митний захист держави.

Література

1. Волошин В. І. Боротьба з контрабандою на прикордонних територіях як інструмент зміцнення економічної безпеки держави. Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України. 2014. №4. С. 58-59.
2. Лепеха М. О. Аналіз порушень митного законодавства в Україні. Митна безпека: науковий журнал. 2018. Випуск 2. С. 116.
3. Спрощення процедур торгівлі в Україні: оцінки та очікування бізнесу. Аналітичний звіт за результатами другої хвилі опитування українських імпортерів та експортерів. К: 2017. 69 с.

Інна Гуцул

Тернопільський національний економічний університет

ТЕНДЕНЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СХІДНОЇ АЗІЇ (НА ПРИКЛАДІ КИТАЮ ТА ЯПОНІЇ)

Митна політика України виступає різновидом державної політики, її основним функціональним завданням є забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки України в економічній, політичній, екологічній, соціальній та інших сферах. Інтеграцію України в міжнародний митний простір через реформування державної митної справи визнано одним із першочергових пріоритетів реалізації «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», що сприятиме зростанню рейтингу країни та створенню позитивного іміджу у світовому контексті.

Незважаючи на те, що методологічні проблеми, пов'язані з розкриттям сутності, цілей і пріоритетних напрямків митної політики та, відповідно до розвитку національної митної справи, є предметом уваги та обговорення в наукових колах та на державному рівні, на жаль, цілісного уявлення про ці проблеми і напрямки діяльності, які є одними з найбільш пріоритетних для країни, поки що не склалося. Це зумовлює перевагу у